

הרב שריה דבליצקי

כני-ברק,

בענין נשיאת כפיים בכל יום בצפון הארץ

עד עבור תקופה של כפחות ממאתיים שנה בערך באמצע שנות הת"ק שאז באו תלמידי הגר"א ונשתקעו בצפת ודרו שם עד הרעש שהיה בסוף המאה ההיא ואח"כ עברו לירושלים.

והנה בספר קורות העיתים, תולדות התקופה ההיא להר' מנחם מנדל מקאמניץ, הוא כותב בין שאר מנהגי הפרושים שנהגו שמה שהמה ג"כ נושאים כפיהם בכל יום. ומדכתב דבר זה בתורת חידוש ומנהג מיוחד של הפרושים משמע שבזמן ההוא כבר לא נשאו כפיהם בצפת בכל יום עכ"פ האשכנזים, וע"כ כתב דבר זה בתורת חידוש של מנהגי הפרושים.

וכדברים האלה אנו יכולים לדקדק גם בספר פאת השלחן ה' אר"י שאף ששם בסי' ב' סעיף ט"ז כתב, דמנהג יפה בכל אר"י שהכהנים נושאים כפיהם בכל ימות החול ולא חילק בין צפת לשאר מקומות, מ"מ מדכתב בביאורו בית ישראל, שם בסקכ"ג, ובכוללניו מיום שזכינו לקבוע ישיבתינו באר"י ובירושלים עיה"ק מנהגינו שהכהנים נוש"כ בכ"י וכ"ו וכ"ה דעת הגר"א. דמשמע מזה דעכ"פ בצפת שלא נהגו כבר לישא כפיהם בכ"י, ומתאים דבר זה עם הדיוק בדברי הקורות העתים הנ"ל. ועוד מדכתב שם הפא"ש לתמוה על הסוברים שנושאים כפיהם רק בשבת וכתב דזה דלא כמאן, משמע מזה דכבר היה אז מנהג כזה לישא כפיהם רק בשבת דאם לא כן לא היה הפא"ש נזקק בקשר לזה כלל. על כל פנים, מדיוק דברי קורות העתים הנ"ל אנחנו רואים שאף שבזמן ההוא כבר לא היה נהג עכ"פ בין האשכנזים לישא כפיהם בכל יום בצפת ובגליל (ועדיין אין אנו יודעים מי הוא שביטל ומה טעמו). מ"מ זה בודאי שייך רק בבתי כנסת של החסידים מתפללי נוסח ספרד שאולי אחד מגדולי החסידים ביטל ענין זה בזמן מן הזמנים. דהרי בתי כנסת מתפללי נוסח אשכנז פרושים לא הוו שכיחי אז בצפת כנראה,

הנה כידוע מנהג אר"י לישא כפיהם בכל יום בכל התפילות שתיקנו בהם נשיא"כ כשחרית, מוסף, מנחת תענית ונעילה, וכמ"ש הב"י בסי' קכ"ח, וז"ל, וישר כוחם של בני אר"י וכל מלכות מצרים שנושאים כפיהם בכל יום וכ' ע"כ.

אמנם למעשה אנחנו רואים בענין זה מנהג משונה והוא שבכל הגליל כצפת וטבריה וחיפה (בערך עד חדרה) אינם נושאים כפיהם אלא בשבתות ולא בכל יום. ואודות מנהג הספרדיים לא יכולתי לעמוד בבירור דבספר ארץ חיים (סהתון) כותב דמנהגם כהיום (לפני חמישים שנה בערך) בצפת ג"כ לישא כפיהם רק בשב"ת. אמנם שמעתי מאחרים שהספרדים כן נושאים כפיהם בכל יום, בגליל.

ואין אתנו יודע מי אשר הנהיג ומתי הונהג המנהג הזה ומה הוא סיבתו שלא לישא כפיים בכל יום בחלק הארץ ההוא. ועל כל פנים, כיון שמרן הב"י כתב שבני אר"י נושאים כפיהם בכל יום, ולא חילק דבגליל אין הדבר כן, והרי איתן מושבו היה בצפת, מזה הדבר ברור דעד זמנו דהיינו בערך עד לפני כ-400 שנה נהגו גם בגליל עוד לישא כפיהם בכל יום. דהרי הב"י נפטר בשנה של"ה. ויש לנו בס"ד עוד עדות אחת להדיא שאף כחמישים שנה בערך לאחר פטירת הב"י עדיין נשאו הכהנים כפיהם בכל יום בצפת. והוא מכתב מהשל"ה הקדוש שעלה ארצה בערך בשנות הש"פ שכתב מהכא להתם ונדפס בשומר ציון הנאמן סי' קמ"א וקמ"ב (מהגאון ר"י עטלינגר ז"ל) ושם כתב, וז"ל, היום יום א' הייתי במערת צדיקים שמאי והילל ותלמידיהם ורשב"י ובנו ר"א וכ' הכהנים נושאים כפיהם בכל יום ואני זוכר בכם וממשיך ברכה על ראשיכם וכ' עכ"ל.

והרי לן יקר סהדותא דמרן השל"ה בערך משנות הש"פ שעוד נשאו כפיהם בכ"י שם. ומני אז והלאה אין לנו לכאורה שום עדות

ימהנחוץ איפוא להסביר למתפללי נוסח אשכנז (לא של החסידים), שבמנהגי נוסח אשכנז כאן מעולם לא התקבל מנהג זה של ביטול נשיא"כ. ומי שישתדל בזה שכרו רב מאד לגרום ישיקוימו מצוה כתיקונה. ואין זה דומה כלל וכלל להמסופר שכמה גדולים ובללם הגר"א רצו להנהיג נשיא"כ בחוץ לארץ גם בכל יום, ולא איסתעייא להו מילתא, וראו והבינו מזה שאין הדבר ראוי. דאינו דומה כלל, דשם בח"ל הוא מנהג קדמין מאד שהונהג בפני מאות ואלפי גדולי עולם שבכל דור ודור. אבל כאן אינו מנהג אלא לכל היותר כמאתיים שנה וכפי שהוכחנו לא קבלו האשכנזים הלא חסידיים מנהג זה מעולם.

גם הרב הגאון רבי יהושע קניאל שליט"א הרב הראשי בחיפה אמר לי, שהוא זוכר שהגאון רבי אברהם יצחק קוק זצ"ל בא פעם לחיפה והתפלל במנין שהיה בת"ת נצח ישראל ועלה לישא את כפיו בימי החול ולא חשש לשום מנהג.

ואפיריון נמטיה לידידי הנכבד הרב האון רבי רפאל שפירא שליט"א שסיפר לי שבתחילת התייסדות ישיבת תפארת הכרמל (על הכרמל) הגהיג תיכף שם שישאו כפיהם בכל יום וכן נוהגים שם. וכמו כן נוהגים בישיבה בכפר חסידים כפי ששמעתי והוגד לי.

ומכאן קריאה של חיבה יוצאת לידידי הרב הגאון רבי שמואל דויד הכהן מונק שליט"א הרב של הקהילה והביהכנ"ס החשובה של יראים ושלמים ברחוב הרצל 45 בחיפה, שישתדל גם הוא להנהיג בבית הכנסת שלו מתפללי נוסח אשכנז שישאו כפיהם בכל יום ויום, ואם הוא שהוא כהן, יוצא ועולה מי לא יצא ויעלה אחריו.

דאף שבזמן הב"י והאריז"ל היה גם בית כנסת אשכנזים בצפת וכדמוכח בכמה מקומות, במבי"ט ח"א סי' ק"פ וח"ג סי' צ"ו ובתיקון ישכר דף ס"ד ודף פ"ה ובשער הכוונות בדרושי הפורים. כ"מ מצאנו להרב שמחה ב"ר יהושע שביקר בצפת בשנות התקכ"ד בספרו על תיורו בארץ שכתב, וז"ל, ותחילת בואינו נתנו לנו ביהכנ"ס להתפלל כמנהג אשכנזים והיה לנו מנין מצומצם עד פרשה וישלח אח"כ נתפרדה החבילה והלכנו להתפלל בבית הכנסת הגדולה עמם וכי"ע כ"ד. מוכח מזה דבית הכנסת קבוע למתפללי נוסח אשכנז בין חסידים או פרושים לא היה אז בצפת בתקופה ההיא עד שהתחילה עליית החסידים אח"כ.

וכשבאו תלמידי הגר"א לצפת וקבעו שם מושבם ברחוב המיוחד סמוך לשער העיר, וכדאיתא בספר ימי מהרנ"ת סי' קל"ד. (וזוכרני בילדותי הראו לי גם המקום שבו עמד מדרשם.) לא התחשבו במנהג שכבר לא נשאו כפיים אז בכ"י, והתחילו הם לנהוג לישא כפיים בכל יום, וכעיקר הדין, וכמנהג הישן שהיה נהוג בצפת בזמן הב"י ולאחריו בזמן השל"ה. וכנ"ל.

ואחרי הרעש ששארית הפליטה מהם עברו לירושלים שוב בוטל בצפת הנוסח אשכנז של הפרושים עד היום הזה.

ומכל הנתבאר בזה, יוצא לנו שהאשכנזים הפרושים מימיהם לא קבלו מנהג זה של בטול נשיאת כפיים בכל יום בצפון הארץ ובגליל, על כן מן היושר והראוי שכל בתי הכנסת המתפללים נוסח אשכנז (דהיינו לא נוסח ספרד של החסידים), הנמצאים בחיפה ושאר מקומות בצפון הארץ יתחילו לישא כפיהם בכל יום יכעיקר הדין וכמו שנהגו תלמידי הגר"א אז בצפת שלא התחשבו בשום דבר.